

Izvrsnost u studiju: dominantni diskurs i studentska perspektiva

---

Živčić, Patricia

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:202685>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-17**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju

Preddiplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Patricia Živčić

Izvrsnost u studiju: dominantni diskurs i studentska perspektiva

Završni rad

Sveučilište u Zadru

Odjel za sociologiju
Preddiplomski sveučilišni studij sociologije (dvopredmetni)

Patricia Živčić

**Izvrsnost u studiju: dominantni diskurs i studentska
perspektiva**

Završni rad

Studentica:
Patricia Živčić

Mentor/ica:
Izv.prof. dr. sc. Karin Doolan

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Patricia Živčić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom Izvrsnost u studiju: dominantni diskurs i studentska perspektiva rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 23. rujna 2020.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Pregled literature	2
3. Metode, svrha i uzorak istraživanja.....	7
4. Rezultati istraživanja i rasprava	9
4.1. Shvaćanje izvrsnosti.....	9
4.2. Smatraju li sebe studenti izvrsnima?.....	11
4.3. Preduvjeti i prepreke za izvrsnost.....	12
4.3.1. Osobne karakteristike	12
4.3.1.2. Preduvjeti	12
4.3.1.3. Osobne karakteristike kao prepreka.....	16
4.3.1.4. Sklonost ili ne sklonost natjecanju	17
4.3.2. Društvene karakteristike.....	18
4.3.2.1. Kolege i prijatelji.....	18
4.3.2.2. Obitelj.....	19
4.3.2.3. Ekonomski status.....	20
4.3.3. Institucijske karakteristike	21
4.3.3.1. Utjecaj profesora.....	21
4.3.3.2. Negativni utjecaji profesora.....	24
5. Utjecaj izolacije na izvrsnost	25
5.1. Preduvjeti i prepreke za izvrsnost u izolaciji.....	26
5.1.2. Preduvjeti za uspjeh u izolaciji	26
5.1.2.1 Osobne karakteristike	26
5.1.2.2. Društvene karakteristike.....	26
5.1.2.3. Institucijske karakteristike	27
5.1.3. Prepreke za uspjeh u izolaciji.....	27
5.1.3.1. Osobne karakteristike.....	28
5.1.3.2. Društvene karakteristike.....	28
5.1.3.3. Institucijske karakteristike	29
6. Zaključak.....	30
7. Prilozi.....	32
7.1. Obavijest o istraživanju i Suglasnost o sudjelovanju u istraživanju za potrebe završnog rada	32
7.2. Protokol za intervju.....	33
8. Literatura.....	35

Izvrsnost u studiju: dominantni diskurs i studentska perspektiva

Sažetak

Ovaj rad iznosi rezultate kvalitativnog istraživanja provedenog na uzorku od 6 studenata/ica Sveučilišta u Zadru metodom polustrukturiranog intervjua kojem je cilj bio doznati na koji način studenti razumiju izvrsnost, koja je njihova motivacija da budu izvrsni studenti, što smatraju da su preduvjeti, a što prepreke za izvrsnost na studiju, te što misle o dominantnom neoliberalnom diskursu izvrsnosti. Rad također daje uvide u utjecaj izolacije tijekom pandemije korona virusom na izvrsnost intervjuiranih studenata. Rezultati istraživanja pokazali su da je poimanje izvrsnosti kod intervjuiranih studenata kompleksnije od dominantnog diskursa izvrsnosti, te da na izvrsnost utječu kako osobne karakteristike (motivacija, organiziranost, trud, upornost, samokontrola), tako i društvene karakteristike (podrška kolega i prijatelja te obitelji, ekonomski status, smještaj) i institucijske karakteristike (podrška i razumijevanje profesora, dostupnost literature) koje mogu i olakšati i otežavati studiranje i samu izvrsnost. U radu se afirmira Bourdieuovo razumijevanje obrazovnog uspjeha kao rezultata brojnih okolnosti, a suprotno objašnjenjima koji uspjeh svode na čimbenike poput sposobnosti ili pak motivacije.

Ključne riječi: studenti, shvaćanje izvrsnosti, preduvjeti i prepreke, neoliberalizam, izolacija

Excellence in higher education: dominant discourse and student's perspective

Abstract

This thesis presents the results of a qualitative research study with six students from the University of Zadar using semi-structured interviews which explored how students understand excellence, what is their motivation to be excellent students, what they consider to be prerequisites and barriers to excellence, and what they think of the dominant neoliberal discourse of excellence. This thesis also provides insights into the impact of isolation during the coronavirus pandemic on the excellence of the interviewed students. The results of the research show that the interviewed students perceive excellence in a more complex manner than the dominant discourse of excellence, and that they understand excellence as influenced not only by personal characteristics (motivation, organization, effort, perseverance, self-control), but also social (support of colleagues, friends and family, economic status, accommodation) and institutional characteristics (support and understanding of professors, availability of literature) that can both facilitate and complicate study and excellence itself. The paper affirms Bourdieu's understanding of educational success as a result of numerous circumstances, as opposed to explanations that reduce success to factors such as ability or motivation.

Key words: students, understandings of excellence, prerequisites and obstacles, neoliberalism, isolation

1. Uvod

Težiti odličnim odnosno izvrsnim ocjenama općeprihvaćena je i poželjna karakteristika učenika i studenata. Stajalište da su visoke ocjene i bodovi na ispitima glavna odrednica izvrsnog studenta u društvu je vrlo zastupljeno, kao i u diskursu o akademskim postignućima (Tam, 2001 prema Saunders, 2015). U ovome radu takvo stajalište se nastoji kritički preispitati i pokušava se doznati što izvrsnost znači iz perspektive studenata. Što studente motivira na učenje i što sve utječe na njihove ocjene, ali i što je sve još važno za njihovo studentsko iskustvo pored ocjena, samo su neka od pitanja na koja će se u ovome radu pokušati odgovoriti kvalitativnom analizom i interpretacijom provedenih intervjua sa studentima Sveučilišta u Zadru.

Prema Saunders (2015) neoliberalne prakse prihvaćene su na gotovo svim visokim učilištima u Zapadnoj Europi i Americi. Neoliberalna ideologija tako pretpostavlja kompetitivnost kao prirodnu osobinu studenata, a kreirana je u vrlo asimetričnom svijetu gdje studenti nemaju jednake mogućnosti za konkuriranje među ostalim studentima. Da studenti nemaju iste šanse za uspjeh u studiju, tvrdio je još 80-tih godina i Bourdieu (1986) koji navodi kako za uspješno obrazovanje nisu dovoljne samo sposobnosti, već i društveni, ekonomski i kulturni kapital, dok je za akademsku uspješnost ovaj potonji najvažniji. To bi, dakle, značilo da obitelj igra važnu ulogu u tome hoće li dijete jednoga dana biti izvrstan student, a s obzirom kako djeca odrastaju u različitim obiteljskim i ostalim društvenim okolnostima, na samome početku nisu jednako predisponirana i privilegirana za izvrsnost u obrazovanju. Neoliberalno inzistiranje na izvrsnosti stoga prikriva takve asimetrije i prezentira stajalište da svi studenti mogu biti izvrsni. To se pokušava dokazati standardiziranim testovima znanja i kvantitativnim ocjenama kao objektivnim mjerilom i pokazateljem postignutih rezultata (Saunders, 2015).

U istraživanju provedenom u ovom radu razmatraju se i izvrsne ocjene kao polazište za shvaćanje izvrsnosti, ali i šira shvaćanja izvrsnosti, te se preispituje određena psihologizacija uspjeha u studiju da su za izvrsnost potrebne jedino osobne karakteristike kao što su upornost i marljivost u učenju koje onda dovode do izvrsnih ocjena. Istraživanje pokazuje kako su za izvrsnost potrebne kako osobne karakteristike, tako i ostale okolnosti kao što su društvena i akademska podrška.

Prije iznošenja rezultata istraživanja, rad će se osvrnuti na relevantnu literaturu za ovu temu, a zatim će se opisati metoda korištena za ovo istraživanje. Što se tiče samih rezultata istraživanja, krenut će se s preispitivanjem shvaćanja izvrsnosti kod intervjuiranih studenata te njihovim poimanjem sebe kao etiketiranih izvrsnih studenata, a nakon toga u rezultatima će biti ilustrirani preduvjeti i prepreke koje su studenti izdvojili za izvrsnost na studiju (osobne, društvene i akademske karakteristike). S obzirom da je ovo istraživanje provedeno tijekom pandemije korona virusa, rad se će se osvrnuti i na utjecaj izolacije na akademsku izvrsnost intervjuiranih studenata i pokušati usporediti općenite ranije navedene preduvjete i prepreke za izvrsnost s onima koje su studenti naveli kao važne za izvrsnost u izolaciji.

2. Pregled literature

Prema Armstrong (2006), diskurs o akademskim postignućima usmjeren je na testove, standarde i odgovornost učenika. Osvrtom na američki zakon “No child left behind” (NCLB) iz 2001. godine, prema kojem sva djeca imaju pravo na obrazovanje i jednake šanse da budu izvrsni, Armstrong je došao do sljedećih kritičkih spoznaja o tome na što akademski diskurs stavlja naglasak. Kao prvo, akademska postignuća se primarno vrednuju kvantitativno, tj. ocjenama se određuje je li onaj koji uči uspješan ili neuspješan u savladavanju gradiva. Kao drugo, biti izvrstan znači školovati se za prestižna zanimanja kao što su pravnik, liječnik, direktor ili znanstvenik čime se zanemaruju umjetnost, glazba, tjelesni odgoj i slične kreativne aktivnosti koje ispunjavaju učenike i pružaju im zadovoljstvo. Treće, od ranog djetinjstva djecu se potiče na kompetitivnost, uspoređivanje i orijentaciju na učenje izoliranih činjenica i skupljanje što boljih ocjena. Prema Armstrong (2006), takav pristup djeci uzrokuje štetne razine stresa te je samo poticaj da se onda okreću varanju i plagiranju te korištenju stimulativnih droga. Armstrong zaključuje da osim što narušava kvalitetu obrazovnih programa, diskusija o akademskim postignućima također je rezultirala porastom učestalosti razvojno neprikladnih praksi na svim razinama školovanja. Time kritizira ovakav obrazovni sustav i program te apelira na njegovu izmjenu gdje bi sva djeca bila usmjeravana i poticana da ostvaruju potencijal u vlastitim interesima.

S Armstrongovom kritikom slaže se i Saunders (2015) koji u svome radu govori o važnosti otpora neoliberalizaciji obrazovnog sustava i njegovoj misiji i inzistiranju na izvrsnosti. Naime, kako tvrdi Saunders, neoliberalizam je vrsta ideologije koja izvrsnost prezentira kao nešto zdravorazumsko, prirodno i legitimno, kao nešto što se može svesti na

individualnu sposobnost i trud. Takva ideologija također podržava natjecanje i kvantifikaciju. Kao što to tvrdi i Armstrong (2006), i prema Saundersu (2015), suvremeni obrazovni sustav fokusiran je na prioritizaciju učinkovitosti koja je dovela do fokusa na veće profite u obrazovanju pa su i učilišta kao prioritete u kontekstu izvrsnosti stavila znanost, inženjerstvo i ostala „profitabilna“ područja, a humanističke i društvene znanosti, kao i umjetnički smjerovi, izgubili su na svojoj važnosti. Ovakva shvaćanja izvrsnosti iskazana su kroz skriveni kurikulum kojeg se kroz pedagoške prakse u učionicama konstantno obnavlja. Saunders (2015) izvrsnost kritizira kao legitiman, ali nedemokratski i isprazan obrazovni cilj.

Kritikama obrazovnog sustava pridružuje se i Illich u svojoj knjizi *Dolje škole* (Illich, 1973 prema Haralambos i Holborn, 2002) u kojoj navodi kako je formalno obrazovanje nepotrebno i štetno za društvo, te time potiče na ukidanje škola tvrdeći da bi se trebalo učiti na temelju iskustva koja doprinose razvijanju vlastitih talenata i sposobnosti. Kako dalje tvrdi, u školama se takve vještine ne mogu naučiti stoga djecu trebaju podučavati stručnjaci koji se takvim vještinama bave u svakodnevnom životu. Na taj način Illich (1973) prema Haralambos i Holborn (2002) smatra da bi škole prestale sputavati kreativnost te nametati konformizam i pokoravanje autoritetu i pravilima. Za skriveni nastavni program stoga tvrdi kako djeca iz obrazovnog sustava ne izlaze s nizom kvalifikacija koje ih osposobljavaju za tržište rada već da izlaze s uvjerenjem kako se nešto može naučiti samo na nastavi, a da su dokaz napretka i naučenog gradiva visoke ocjene i stečena svjedodžba ili diploma. Iako su Illichevi liberalni prijedlozi vrlo radikalni i prate ih kritike marksista Bowlesa i Gintisa (1976) prema Haralambos i Holborn (2002) koji se većinom slažu s Illichem, ali smatraju da takve radikalne reforme nisu dovoljne za preobrazbu u društvu, u ovome su radu Illicheve tvrdnje korisne jer također razotkrivaju i ističu skrivene namjere neoliberalizma.

Nadovežući se na kritike iz marksističke perspektive, primjedbe na obrazovni sustav i neoliberalizam Bowles i Gintis (1976) prema Haralambos i Holborn (2002) također usmjeravaju na skriveni nastavni program kao i ostali gore navedeni autori. Kako smatraju, da bi kapitalizam opstao na snazi, djecu je potrebno naučiti da budu prilagodljiva, marljiva i poslušna radna snaga koja se neće odupirati autoritetu. U svome su istraživanju došli do nalaza kako su ocjene više povezane s osobnim karakteristikama nego s akademskim sposobnostima jer su oni učenici s višim ocjenama poslušniji i uporniji, ali manje kreativni i neovisni od onih učenika s nižim ocjenama. Tome može biti razlog što škole uče djecu da budu motivirani nagradama koje im kasnije obećavaju prestižnije poslove i bolje plaće. Odbacujući stajalište o meritokraciji i jednakosti šansi, Bowles i Gintis (1976) prema Haralambos i Holborn (2002)

tvrde kako je klasna pripadnost najbolji prediktor uspjeha u obrazovanju. Kako tvrde, djeca iz viših klasa postižu više stupnjeve obrazovanja, a meritokracija takvu činjenicu nastoji prikriti te svaliti krivicu i uvjeriti učenike da za sami krivi za vlastiti neuspjeh, a ne sustav koji ih na takvo što osuđuje.

Poveznica klasne pripadnosti i obrazovnog uspjeha doprinos je kritici diskursa izvrsnosti u kontekstu obrazovnog uspjeha kojeg čine i Bourdieuovi (Bourdieu, 1986 prema Richardson 1986) oblici kapitala. Bourdieu (1986) prema Richardson (1986) je kritičan prema objašnjenjima akademskih postignuća pojedinaca koji se svode na individualne sposobnosti, i u svom istraživačkom radu pokazuje kako je akademska uspješnost često vezana uz posjedovanje kapitala. Bourdieu razlikuje tri temeljne vrste kapitala: ekonomski kapital, koji se odmah i izravno može pretvoriti u novac i institucionalizirati se u obliku imovinskih prava; kulturni kapital, koji je konvertibilan u ekonomski kapital i može se institucionalizirati u obliku obrazovne kvalifikacije te društveni kapital sastavljen od društvenih veza te koji se u određenim uvjetima pretvara u ekonomski kapital, a može se institucionalizirati u obliku plemićkog naslova i titula. Prema Bourdieu, za akademsku uspješnost najvažniji je kulturni kapital koji obuhvaća tri oblika. Jedan je utjelovljeni kapital u obliku ukusa, znanja, ponašanja. On pretpostavlja internalizaciju kulture, a stječe se primarnom socijalizacijom u obitelji te se potvrđuje, ali i transformira u obrazovnim institucijama. Razdoblje akumulacije kulturnog kapitala obuhvaća cijelo razdoblje socijalizacije ako obitelj posjeduje značajnu količinu navedenog kapitala. Također, predisponiran je da djeluje kao simbolički kapital, tj. nije odmah prepoznat kao kapital što ga čini najboljim skrivenim oblikom nasljednog kapitala (Bourdieu, 1986 prema Richardson 1986).

Drugi oblik kulturnog kapitala je objektivirani kulturni kapital, a uključuje posjedovanje kulturnih dobara (knjige, slike, instrumenti, strojevi) te je prenosiv u svojoj materijalnosti (Bourdieu, 1986 prema Richardson 1986). Kao treći oblik kulturnog kapitala Bourdieu navodi institucionalizirani kapital koji se iskazuje u obliku titula (akademske ili plemićke titule). Na tržištu rada može se zamijeniti za novac (akademske ulaganje nema značenja osim ako ne postoji minimalni stupanj zagarantiranosti u novčanu, tj. materijalnu pretvorbu). Sposobnost ili talent, tj. akademska uspješnost, prema Bourdieu proizvod je ulaganja vremena i kulturnog kapitala (Bourdieu, 1986 prema Richardson 1986).

Prema Bourdieu, društveni kapital je posebno vidljiv u svim slučajevima u kojima različiti pojedinci dobivaju nejednake dobiti od gotovo ekvivalentnog ekonomskog ili

kulturnog kapitala (ovisno o opsegu koji se može mobilizirati putem obitelji, elitne škole, itd.). Dakle, bitno je da i te društvene veze budu s onim ljudima koji imaju dovoljno veliku količinu kapitala koji je koristan i pojedincu i kojeg mu oni mogu prenijeti. Reprodukcijski društvenog kapitala pretpostavlja neprestani napor društvenosti, kontinuirani niz razmjena u kojima se priznanje, beskrajno i iznova potvrđuje (Bourdieu, 1986 prema Richardson, 1986). Prema Bourdieu, titula plemstva oblik je savršenog (par excellence) institucionaliziranog društvenog kapitala koji jamči određeni oblik društvenog odnosa na trajan način. Također, društvenim kapitalom upravlja logika da on uvijek djeluje kao simbolički kapital. Prema Bourdieu, problematično je što obrazovni sustav ne uzima u obzir da ne posjeduju svi studenti jednake količine gore navedenih kapitala, a svaki od njegovih oblika i u ovome radu pokazat će se kao značajan za izvrsnost (Bourdieu, 1986 prema Richardson 1986).

Nadovezujući se na Bourdieuov društveni kapital, njegovu važnost uočili su i Davidson i Wilson (2013), koji u svom radu preispituju Tintov model socijalne i akademske integracije za ostajanje u obrazovnom sustavu, a navode kako je Tinto vjerovao da je socijalna integracija snažniji prediktor za ostajanje u obrazovanju nego što je to akademska integracija. Referirajući se na Townsend i Wilson (2008-2009) navode kako se studenti, između ostaloga, socijalno integriraju kroz akademske aktivnosti unutar studijskih grupa ili samog visokog učilišta. Također, Kember (1995) prema Davidson i Wilson (2013) kao pozitivne faktore za ostajanje u obrazovanju navodi i socijalnu i akademska integracija, dok su s druge strane, negativni faktori nedostatak potpore i nemogućnost izvršavanja akademskih obaveza. Wolfe (1993) prema Davidson i Wilson (2013) navodi da su neformalni odnosi studenata i akademskog osoblja također pozitivno povezani s akademskim uspjehom, kao i intelektualnim i osobnim razvojem studenata, pa prema tome i s akademskom integracijom. Iako Davidson i Wilson (2013) ističu kako nije do kraja utvrđeno utječe li više socijalna integracija od akademske na uspjeh i ostajanje studenata u obrazovnom sustavu, vidljivo je kako su i socijalna i akademska dimenzija bitni preduvjeti za uspjeh na studiju.

Povezanošću društvenog kapitala i obrazovnog uspjeha bavile su se i autorice Doolan, Košutić i Barada (2015), a njihov rad fokusirao se na visokoškolskom obrazovanju studenata ranjivih skupina i njihovim iskustvima. Referirajući se na autore McDonough (1996) te Reay, David i Ball (2001, 2005) razrađuju pojam institucionalnog habitusa koji zahvaća karakteristike obrazovnih institucija kroz koje se društveni položaj pojedinca odražava na obrazovna iskustva i uspjeh, i time osporavaju argument koji tvrdi da je pojedinac sam odgovoran za svoj (ne)uspjeh. Prema autoricama, institucionalnim habitusom zahvaćaju se institucijske

karakteristike koje ublažavaju utjecaj društvenog položaja pojedinca na njegov obrazovni uspjeh, ali i obuhvaća institucijske karakteristike koje učvršćuju poveznicu položaja pojedinca i obrazovnog uspjeha. Dakle, te karakteristike utječu i na ublažavanje i na učvršćivanje razlika, tj. institucionalni habitus može biti i uključiv i isključiv. Drugim riječima, obrazovne institucije su-odgovorne su za uspjeh studenata. Nadalje, autorice navode kako se uspješnost često definira kroz dva pristupa: pristupom mjerljivim ishodima i pristupom fokusiranim na procese uspješnosti. Mjerljivi ishodi podrazumijevaju stečene ECTS bodove i ocjene, kao i redoviti prijelaz iz jedne godine studija u drugu te završetak studija u roku. S druge pak strane, pristup fokusiran na procese uspješnosti definira se kroz zadovoljstvo studenata visokoškolskim iskustvom, ali i njihove društvene integracije te osobnog razvoja. U njihovom istraživanju studenti uspješnost opisuju kroz redovitost i ocjene, ali i stečeno znanje, aktivnosti na nastavi i izvan nje te društvenu integraciju. Što se tiče odnosa između studenata i akademskog osoblja autorice kao uvjete kvalitetne nastave ističu komunikativnost nastavnika, poticanje interaktivnosti na nastavi, stručnost, prepričavanje svojih bilježaka umjesto da ih se čita te dobro objašnjavanje gradiva. (Ne)prepoznavanje razlika u znanju s kojima studenti ulaze u sustav visokoškolskog obrazovanja bitan je faktor za (ne)uspjeh u studiju, što se ponovno nadovezuje na Bourdieua (1986) i tvrdnju kako studenti ne posjeduju iste količine kapitala.

U ovome se radu istraživao i utjecaj na izvrsnost tijekom online nastave ljetnog semestra akademske 2019./2020. godine za vrijeme pandemije korona virusom. Autorice Milković i Rezo (2020) u svome su se radu osvrnule na povezanost izvora nejednakosti u obrazovanju s online nastavom u izolaciji, a potvrdile su i prethodno navedene razlike u društvenim kontekstima (ekonomski, socijalni i kulturalni). S obzirom na činjenicu da učenici i studenti nisu imali podjednake uvjete za praćenje nastave i studiranje tijekom trajanja izolacije, ta razlika u iskustvima ide u prilog Bourdieuovoj tezi da su za uspjeh u obrazovanju potreba sva tri oblika kapitala.

Po uzoru na pročitane literaturu, a kao korisnu za ovaj rad, istražila se i preispitala kompetitivnost studenata za što boljim ocjenama kao i utjecaj neoliberalnog inzistiranja na izvrsnosti među intervjuiranim studentima (po uzoru na Illich, 1973 prema Haralambos i Holborn, 2002, zatim Bowles i Gintis, 1976 prema Haralambos i Holborn, 2002, Armstrong, 2006 te Saunders, 2015). Isto tako, istražili su se i utjecaji Bourdieuovih (Bourdieu, 1986 prema Richardson 1986) oblika kapitala (kulturnog, ekonomskog i društvenog) te društvene i akademske integracije (prema Davidson i Wilson, 2013) na izvrsnost studenata i njihovu uspješnost na studiju. Po uzoru na autorice Doolan, Košutić i Barada (2015) u istraživanju se

pokušao doznati utjecaj institucionalnog habitusa, odnosno utjecaj rada profesora čime se nastojalo potvrditi da su obrazovne institucije su-odgovorne za akademski uspjeh studenata. Isto tako, mjerljivi ishodi u obliku ocjena također su se istražili kao preduvjet za shvaćanje izvrsnosti, a rezultati istraživanja potvrdili su da su redovitost izvršavanja akademskih obveza, stečeno znanje, aktivnost na predavanju, društvena integracija, angažiranost profesora i njihova stručnost bitni preduvjeti za izvrsnost na studiju. Na koncu, članak autorica Milković i Rezo (2020) dao je bolji uvid u utjecaj izolacije na shvaćanje izvrsnosti i preduvjeta, odnosno prepreka za izvrsnost kod intervjuiranih studenata.

3. Metode, svrha i uzorak istraživanja

Tema istraživanja prikazanog u ovom radu su shvaćanja izvrsnosti, uključujući i kako se ono definira u dominantnom akademskom diskursu izvrsnosti, te koji su preduvjeti, a koje prepreke za izvrsnost. Pregled gore navedene literature otvorio je četiri istraživačka pitanja koja redom glase:

1. Kako studenti razumiju izvrsnost?
2. Koja je motivacija studenata za izvrsnost na studiju?
3. Što su preduvjeti, a što prepreke za izvrsnost kako je shvaćaju studenti?
4. Što studenti misle o dominantnom diskursu izvrsnosti?

Za odgovore na ova pitanja odabran je polustrukturirani intervju jer njime možemo dobiti detaljnija mišljenja i obrazloženja studenata na istraživačka pitanja i pitanja iz protokola nego što bi to u načelu dobili provedbom ankete i posebno zatvorenim pitanjima.

U uzorku je bilo šest studenata Sveučilišta u Zadru, preciznije jedan student 3. godine preddiplomskog jednopredmetnog studija, zatim jedna studentica 1. godine diplomskog jednopredmetnog studija, jedna studentica 2. i 3. godine preddiplomskog dvopredmetnog studija te dvije studentice i jedan student 3. godine dvopredmetnog preddiplomskog studija. Uzorak je bio namjerni, tzv. uzorak tipičnih slučajeva čija je prednost što istraživač sam na temelju prethodnih spoznaja o određenoj populaciji može brže i ekonomičnije skupiti potrebne

podatke za istraživanje (Milas, 2005). Preduvjet za odabir sugovornika bio je da su to studenti koji imaju izvrstan prosjek, po mogućnosti konzistentno, ali u ovome slučaju je glavni kriterij bio prolazak prethodnog, odnosno zimskog semestra akademske 2019./2020. godine s ocjenom izvrstan.

Primjenom polu-strukturiranog intervjua, odgovore je bilo lakše grupirati i kodirati jer su se sudionicima postavljala ista pitanja o istoj temi, te uglavnom istim redoslijedom, ovisno o prethodno dobivenom odgovoru. Pitanja su bila otvorenog tipa što je sugovornicima omogućilo slobodno iznošenje svojih odgovora koji su kasnije bili uspoređeni s odgovorima drugih sugovornika te se na temelju svih odgovora izvodio zaključak važeći za sudionike intervjua. Koraci u kodiranju odvijali su se na način da su se transkripti prvo deskriptivno kodirali na način da su se sažimali i dodavali komentari na marginama stranica. Zatim se kodiralo tematski na način da su se imenovale teme koje se pojavljuju u transkriptima i time se počelo interpretirati nalaze istraživanja (Denscombe, 2004). Identitet studenata pokušao se što više zaštititi i anonimizirati pomoću korištenja pseudonima i zaštitom ostalih podataka u transkriptima koji bi potencijalno mogli otkriti njihove identitete. S obzirom na to da su se intervjui provodili za vrijeme pandemije korona virusom, dva intervjua provedena su uživo u Zadru licem u lice sa sugovornicima i snimana su mobitelom, dok su se ostala četiri intervjua provela putem video platforme Zoom i snimana su videom i zvukom pomoću Zoom opcija te mobitelom istraživačice u slučaju da prekidom internetske veze Zoom ne pohrani snimku intervjua. Intervjui su na kraju bili transkribirani, a snimke izbrisane. Isto tako, studentima se prije provedbe intervjua osigurao informirani pristanak s informacijama o cilju i svrsi istraživanja, provoditeljicom istraživanja, sudioničkim pravima na povlačenje iz sudjelovanja u istraživanju te uvid u rezultate na kraju istraživanja. Prednosti ove metode vide se u dubinskim, detaljnim i bogatim informacijama koje su sugovornici za potrebe ovog istraživanja mogli pružiti (Petrić, 2019). Nedostaci istraživanja mogu se vidjeti u malenom uzorku koji nije reprezentativan te se zbog toga ne može u potpunosti istražiti i odgovoriti na istraživačka pitanja jer bi se većim uzorkom vjerojatno moglo identificirati još kodova za izvrsnost. Isto tako, troje studenata se izjasnilo da su kampanjci što se prije sastavljanja protokola nije predvidjelo, a zatim dodatno istražilo kao jedan od preduvjeta za izvrsnost na studiju.

4. Rezultati istraživanja i rasprava

4.1. Shvaćanje izvrsnosti

Kako intervjuirani studenti shvaćaju izvrsnost? U istraživanju autorica Doolan, Barada i Košutić (2015) studenti uspješnost opisuju kroz redovitost studiranja i ocjene, ali i stečeno znanje, aktivnosti na nastavi i izvan nje te društvenu integraciju. Filipov odgovor odskače od ovih karakteristika. Prema njemu, izvrsnost predstavlja težnju da se uvijek bude bolji pri čemu naglašava da to znači biti bolji u odnosu na sebe. Sljedeći citat ovo ilustrira:

“Izvrsnost za mene predstavlja jednu težnju da se uvijek bude bolji. Bolji ne u smislu da se natječemo sa drugim ljudima jer u tome natjecanju će uvijek netko bit bolji od nas i netko tko će bit lošiji od nas i uvijek ćeš bit neki prosjek i neka sredina. Ali ako se nastojiš natjecat sa samim sobom, ti uvijek imaš pokazatelj: “dobro, kakvo je bilo prošlo razdoblje? Što bih želio u ovome razdoblju?” (Filip)

Dodatno, Filip naglašava da biti izvrstan student znači biti i aktivan građanin:

“Bit izvrstan student za mene znači bit na putu da budeš jedan odgovoran član društva i zajednice u kojem si trenutno i možda neke druge zajednice u kojoj se možda vidiš i želiš bit.” (Filip)

Za Filipa su i prijenos i primjena znanja pokazatelji izvrsnosti, a isto mišljenje dijeli i Veronika za koju izvrsnost uključuje i razumijevanje sadržaja:

“Ja izvrsnost definitivno ne bi ograničava na znanje naučeno na predavanjima i znanje iz knjige, prezentacije ili bilo čega drugoga. Jer to znanje zaista ne služi ničemu ukoliko mi njega ne znamo primijeniti u nekoj stvarnoj situaciji. Ako mi na osnovu toga što smo učili, a netko nas zatraži savjet kaže: “ajme, ono, sad si me zateka s pitanjem” da niti pokušamo razmislit i reć: “aha, ovo sam ti radija i znanost ti kaže to i to. U tvome slučaju i na tvome mjestu, ja bi postupija tako”. (...) Znači, ako si ti izvrstan, a (...) izvrstan si za svoj indeks, koliko si ti doprinjeo zajednici u kojoj si trenutno? Jesi li ti pokušao ta znanja iskoristit pa makar da ćeš reć kolegama, ono, koji imaju problema: “okej, ajmo zajedno sist, vidit u čemu je problem. Možda ja imam neki bolji način.” (Filip)

“(...) da prije svega iza izvrsnosti stoji razumijevanje i mogućnost prenošenja drugima tih znanja i informacija, bilo u obliku seminara, bilo u obliku usmenih i pismenih ispitivanja, bilo na kraju krajeva u obliku nekakvih istraživačkih radova. (...) da razumiješ to što polazeš, da se stvari ne bubaju napamet, da ti nekome možeš prenesti to što si ti naučio. (...) Da iza tih ocjena treba nešto i bit. Ne nekakvo fotografsko pamćenje činjenica ili nečeg toga (...) Kada je osoba sposobna baratati, interpretirati činjenice koje zna. (...) To je ono što je za mene stvarno izvrsnost.” (Veronika)

Još jedan važan element izvrsnosti, a koji se spominje i u istraživanju Doolan, Barada i Košutić (2015), kojeg je spomenula Veronika je i pravovremeno izvršavanje obveza što demonstrira sljedeći citat:

“Nekakav kontinuitet da se ne ostavlja sve za zadnji čas (...) mislim da je kontinuitet tu dosta bitan. A, isto kao i nekakva rutina da si zacrtáš... i planiranje. Ako si zacrtáš “to ću ja tako i tako u tom vremenskom periodu” da se to onda na taj način i izvršava.” (Veronika)

Ljubav prema sadržaju istaknula je Mihaela, dok Petar izvrsnost poima kao stjecanje dodatnih znanja, koje onda rezultira i dobrim ocjenama koje je navela Marija, a sve to ilustriraju i sljedeći izdvojeni citati:

“(...) prije svega, ja mislim da izvrstan student ne može biti izvrstan ako ne voli to što studira.” (Mihaela)

“(...) to je netko, kad ja razmišljam, tko će sjest svaki dan, učiti, nešto će ga zanimati i više od pukog faksa izvan, izlaziti će iz okvira, “sad me zanima nešto više o tom autoru, čitat ću doma nešto više o tom autoru”. (...) Ta osoba kad čita, da kad izlazi iz tog okvira, samog okvira studiranja/faksa, da baš ono ulazi dublje u tu temu, da se interesira: “sad me zanima taj autor, čitat ću njega više, sad me zanima on, učiti ću njega više.” (Petar)

“(...) ako imaš dobre ocjene (...).” (Marija)

Dobiveni odgovori ponešto variraju, ali i uspijevaju formirati određenu sliku i ideju kako izvrsnost izgleda u očima studenata. Izvrstan student, dakle, nije samo osoba s izvrsnim ocjenama, nego izvrsnost uključuje i ostale gore navedene karakteristike: razumijevanje sadržaja, njegova diseminacija i praktična primjena, usvajanje sadržaja mimo propisanog,

ljubav prema sadržaju, redovitost u obavljanju studentskih obveza. O tome posjeduju li navedene karakteristike i smatraju li sebe izvrsnima govori sljedeći dio teksta.

4.2. Smatraju li sebe studenti izvrsnima?

Do sada su prikazani odgovori studenata vezano uz karakteristike izvrsnih studenata kako ih oni vide u teoriji. Kao što je spomenuto ranije, analiza pokazuje kako postoje brojne karakteristike izvrsnih studenata prema sugovornicima: aktivan građanin, natjecanje sa samim sobom, razumijevanje sadržaja, primjena i prenošenje znanja, kao i pravovremeno izvršavanje obveza, ljubav prema sadržaju, i, na koncu, ocjene. No, što studenti misle o sebi? Smatraju li sebe izvrsnima? Kako su u svojim odgovorima navodili, ocjene su samo jedan dio izvrsnosti, a oni sami su svjesni da ima i boljih studenata od njih stoga su dobiveni odgovori ponešto skromni i samokritični, što se vidi iz priloženog:

“Da. Zapravo, ovisi o godini jer nekad ne dam sve od sebe i onda onako: “okej moglo je i bolje”. Al, ako dam sve od sebe, onda da.” (Maja)

“Došao sam do toga da sam među najboljima (...) vrlo je važno za sad to procjenjivanje sebe jedna doza samosvijesti i kritike prema samome sebi. (...) ali uvijek biti svjestan “ovo su područja u kojim sam lošiji, ovdje moram raditi više nego drugi ljudi da bi bio dobar barem onoliko koliko su drugi (...)” (Filip)

“Pa, prema ocjenama sam izvrsna, ali dok se okrenem na neke svoje kolege i vidim koliko oni vremena ulažu i koliko ja vremena ulažem, ne bi si toliko velikodušno dala tu etiketu da sam izvrsna i ne bi rekla da sam izvrsna jer možda i razumijem bolje i radim, ali nisam uložila toliko truda.” (Mihaela)

Iako svjesni svojih uspjeha, Petar i Marija nisu se izjasnili kao izvrsni studenti:

“Kao prvo, ja sebe ne smatram izvrsnim studentom. (...) Imam dojam da sam dobar, vrlo dobar, odličan, al ne da sam taj neki izvrstan, sad ono wow.” (Petar)

“Ne. Zato što možda mi ocjene jesu ok, al ovako da se zalažem na seminarima... previše šutim nego pričam.” (Marija)

Dakle, samopoimanje kao “izvrsnog studenta” relacijsko je, odnosno ovisi o percepciji uspjeha drugih o čemu govori i Saunders (2015) koji tvrdi kako je izvrsnost relacijska mjera, stoga će se netko poimati kao više ili manje izvrstan od drugih. Citati pokazuju kako se studenti

razlikuju po tome vide li se kao izvrsni (neki da, a neki ne), ali bez obzira na odgovor da ističu kako uvijek postoji netko bolji.

4.3. Preduvjeti i prepreke za izvrsnost

Ovo poglavlje bavi se preduvjetima i preprekama za izvrsnost kako ih vide intervjuirani studenti, a prva kategorija su osobne karakteristike koje, kako su identificirale i Doolan, Košutić i Barada (2015), mogu otežavati i olakšavati uspjeh u studiju.

4.3.1. Osobne karakteristike

Prema Doolan, Košutić i Barada (2015) za uspjeh u studiju važne su karakteristike upornosti, volje, motivacije i dobre organizacije. Od studenata se tražilo da prvo navedu preduvjete, a kasnije i prepreke za dobivanje izvrsnih ocjena te su njihova promišljanja o osobnim karakteristikama tako i kategorizirana.

4.3.1.2. Preduvjeti

Organiziranost, trud i upornost među prvim su preduvjetima koje su studenti naveli, što je u skladu s nalazima Doolan, Košutić i Barada (2015). Sljedeći citati to ilustriraju:

“(...) organiziranost, upornost.” (Maja)

“Preduvjeti su to da student treba biti organiziran. Bilo da se uči svaki dan, bilo da je osoba kampanjac ko ja. Ja mislim da uopće nije sramota priznati da je netko kampanjac ako je dobar kampanjac. Tako da, važno je organizirati sebe, svoje prioritete i svoje ciljeve.” (Mihaela)

“Ne treba odustajat, treba se truditi često i ne treba dozvoliti da (...) Ne znam, ne dobiješ ocjenu koju si htjela iz nekog kolegija i sad te to prijeći i onda prestaneš, pustiš sve i kažeš: “pa dobro ajde, neka bude i 2, 3” nego se treba stalno vraćati i truditi (...)” (Veronika)

“(...) ako se trudiš i ulažeš na predavanjima i seminarima. Ali više možda zalaganje na predavanjima i seminarima.” (Marija)

Uz trud, Mihaela kao preduvjet ističe i to da je nekada potrebno izboriti se za vlastite ocjene:

“(...) svakako mislim da u izvrsnost ide puno truda i puno žrtve (...) Dosta stvari ja riješim svojom jezičinom jer dođem do profesora i: “ispričavam se” i “znate da ja sve ok radim” i “nije bilo namjerno krivo”, “nije to namjerno kasnilo”, i uvijek se izvučem. Da se ne izvlačim, možda bi imala trojke.” (Mihaela)

Za izvrsne ocjene, važno je imati i određen stil učenja, a pritom pomaže i biranje zanimljivog sadržaja, što je Mihaela također navela kao preduvjet:

“(...) spoznati na koji način ti najbolje učiš. (...) Od samog sebe trebaš krenuti na to da moraš znati na koji način najbolje učiš, koji način ti najbolje odgovara da usvajaš znanje. (...) meni dosta igra ulogu kad se biraju seminarske teme. To je isto, ono, pola ocjenjivanja na skoro svim kolegijima. Gledam da ako mi već nije zanimljiv kolegij da nađem najzanimljiviju temu, da, ono, bar malo s tim interesom i da bar malo budem motivirana da napravim i da dam najviše od sebe.” (Mihaela)

Na tragu Mihaelinog odgovora o važnosti biranja zanimljivog sadržaja, Petar i Marija istaknuli su važnost interesa za studij:

“Možda zapravo trebaš imat interes prema samom predmetu.” (Petar)

“(...) pogotovo ako ti se kolegij ili taj smjer kojeg studiraš sviđi, onda imaš neku unutarnju motivaciju za to.” (Marija)

Samokontrola i redovitost za Petra su također važni preduvjeti izvrsnosti:

“Ne smiješ bit lijen, što ja jesam, ne znam zašto spominjem. Al ono, ako kažem: “sutra učim”, sutra učim sat vremena. Moraš imat neku kontrolu nad sobom. (...) moraš bit redovno na predavanju po meni. (...) dolazit na predavanja (...)” (Petar)

Prema dosadašnjim odgovorima, može se vidjeti kako postoji i određena motivacija za organiziranošću, trudom, samokontroli, žrtvovanjem i upornošću. Motivacija proizlazi i iz interesa za sadržajem, a zbog čega su je studenti naveli kao preduvjet postoji još nekoliko razloga. Prema Filipu i Mihaeli, to bi značilo motivaciju za biti među najboljima:

“Želja da budem jednoga dana među najboljima u svome području. Definitivno to.” (Filip)

“Meni je važno imati dosta odlične ocjene čisto zato jer eto, imam taj kompleks da moram biti među najboljima, ne moram biti najbolja (...) Volim biti jako dobra u nečemu kaj radim.” (Mihaela)

Stjecanje i primjena znanja razlog su više zbog kojeg se Filip i Petar motiviraju:

“Za bit najbolji u nekome području mislim da moraš imat znanje. Da to znanje trebaš željet i težiti tome da ono dođe do drugih ljudi.” (Filip)

“Nije mi stalo imat dobre ocjene, stvar mi je to naučit prije svega. (...) ja sam to naučio i znam to primijenit i znam nešto o tome (...) više idem na to da učim, nije mi cilj imat izvrstan.” (Petar)

Stjecanje znanja nadovezuje se i na želju za osobnim napretkom i uspjehom, a to je uz Filipa i Petra istaknula i Maja:

“I ta onda moja motivacija jednostavno proizlazi iz toga da ja želim bit bolji nego što sam bio prije (...)” (Filip)

“Odlučim, idem položiti ispit. Želim vidjet taj napredak na faksu (...) Želim vidjet da negdje ide (...) Da idem sjest i naučit (...)” (Petar)

“Meni je to više zbog mene. Samo da znam da mogu i to je to. (...) nekad znam onak: “ok, idem na drugi rok po bolju ocjenu” jer znam da mogu.” (Maja)

Ono što također služi kao motivacija i preduvjet za izvrsne ocjene su svijest o trenutnom, ali i prijašnjem uspjehu koje onda motivira studente da se nastave truditi, što su naveli Veronika i Filip:

“To je nešto više tipa “aha, evo, ja to mogu dosta dobro”. Nekakav više unutarnji poriv. Znači: “vidiš kako si mogla prije, znači možeš se i sad potruditi da to bude dobro, tj. ne dobro nego odlično.” (Veronika)

“(...) ne smijemo živjeti na staroj slavi i nije moguće živjeti na staroj slavi, ali je to nešto što smo prije postigli i u teškim trenucima, iz mojega iskustva, može bit jako korisno i jako važno da kad se okreneš i vidiš koliko sam dosada napravija i dokle sam dosad doša pa imam očito još neki dio puta za prijeći i vjerojatno ću ga uspjeti prijeći jer sam doša ovdje dokle sam došao.” (Filip)

Ono što nekima predstavlja motivaciju, ne znači da to vrijedi i za sve ostale studente pa se tako stipendija pokazala kao vrlo važna motivacija kao i sasvim nevažna. O tome potvrđuju citati Mihaele i Petra:

“Pa meni je stipendija prva (...) važno mi je to zbog stipendije jer volim imati pokriven tu ekonomski aspekt svojeg studiranja.” (Mihaela)

“ (...) ne ganjam ja nikad ni stipendije.” (Petar)

Kao što se već prije navelo, interes za studij i sadržaj kolegija bitni su preduvjeti motivacije, kao što to dodatno ilustriraju citati iz intervjua s Marijom i Petrom, ali i orijentiranost ka budućoj profesiji je istaknuto kao motivirajuće za izvrsnost kod Marije i Mihaele:

“Mislim da je motivirajuće jer mi je odjel zanimljiviji i draži, zanimljivije mi je sve.”
(Marija)

“Stalo mi je do predmeta ako me zanimaju. (...) Sjednem i učim što me zanimalo i ono, išlo je, išlo je, išlo je.” (Petar)

“(...) učim čisto iz toga da mi ne bude dosadno. (...) Drugo mi je ako si stvoriš percepciju da (...) sve ovo obrazovanje vodi do točke di ćeš se ti morati s nečim baviti (...) ljudi moraju biti svjesni da kad upišu studij da su izabrali profesiju i na studentu je da koliko hoće biti dobar i uspješan u toj profesiji. Zato mislim da je važno da se onda trudiš i na faksu. (...) Dosta razmišljam o budućnosti pa mi je onda važno i zbog toga da sam dosta dobra. Sigurno budem i bolja ako sam izvrsna nego da sam samo riješila.” (Mihaela)

“(...) važnije mi je da si završim faks kako god da ga završila da imam diplomu i da si mogu neki posao nać. (...) Tako da, bitno mi je samo da si završim da mogu onda dalje.”
(Marija)

Motivacija za Petra proizlazi i iz svijesti o tome kako studiranje košta, a kasnije su se s tom tvrdnjom složili i ostali studenti, o čemu će biti riječ kada će se raspravljati o ekonomskom statusu:

“(...) i na kraju krajeva, roditelji mi plaćaju faks i sad da ja tu ne radim ništa.” (Petar)

Moglo bi se zaključiti kako je studentima više stalo do stjecanja znanja nego do samih ocjena, a one su samo dokaz sugovornicima da mogu biti izvrsni. Za to su, kako se vidjelo, potrebne određene osobne karakteristike koje olakšavaju studiranje i postizanje izvrsnih ocjena (npr. organiziranost, trud, upornost, interes za studij, samokontrola, želja za stjecanjem i primjenom znanja, uspjehom i osobnim napretkom, itd.), dok su se karakteristike koje slijede pokazale kao prepreke za ostvarivanje istog.

4.3.1.3. Osobne karakteristike kao prepreka

Kao karakteristike koje otežavaju uspjeh na studiju Doolan, Barada i Košutić (2015) navele su nedostatak interesa i lijenost dok se lijenost uz prokrastinaciju i u ovome radu pokazala kao najveća prepreka. Iz citata Veronike, Mihaele i Marije to se može i potvrditi:

“(...) evo sad tri mjeseca nismo nigdje bili i sad pustiš sve i tri-četiri tjedna ne radiš ništa, a odmah ti se približe rokovi i onda sva treperiš jer ne znaš di ćeš prije od posla (...)” (Veronika)

“A prepreke... pa lijenost, prokrastinacija, odnosno odgađanje za poslije (...)” (Mihaela)

“(...) lijenost najviše možda. I nemar. Mislim, ono, ne možeš samo sjedit i očekivat da ćeš imat 5.” (Marija)

Veronika je kao prepreku navela i neredovitost pripremanja, a Petar je u svojem odgovoru o preduvjetima potvrdio kako lijenost ne može biti preduvjet već samo prepreka, a uz lijenost pridružuje i nepoznavanje vlastitih granica:

(...) mislim da je dosta velika prepreka ako ne znaš koje su tvoje mogućnosti, tipa: “ok, sad ću ja položiti taj predmet, ali ja ne moram dobiti izvrstan.” (Petar)

Da izostanak pohvale i uspjeha može lako obeshrabriti studente, svojim odgovorom potvrdila je Mihaela:

“(...) pa dosta puta i neuspjeh. Recimo, meni je najveća prepreka bila kad nisam dobila dobru ocjenu. (...) I, mislim da se ne smije osvrnati na način na koji funkcioniraju na faksu drugi (...) nek se ljudi ne osvrću na druge jer onda je gore. (...) na mene jako utječe

ako ne dobijem bar pohvalu. Ja moram dobiti ono: "da, to je bilo dobro/bravo/ u redu/ okej je." (Mihaela)

Vidljivo je kako prepreke koje se tiču osobnih karakteristika imaju značajan utjecaj na studente (lijenost, prokrastinacija, neredovitost pripremanja, nepoznavanje vlastitih granica, obeshrabljenost) što onda rezultira manjkom motivacije za nastavak učenja i ulaganje truda u studiranje, što se podudara s nalazima autorica Doolan, Košutić i Barada (2015). U takvim trenucima važna je podrška okoline koja studentima pomaže obnoviti motivaciju i volju za učenjem, a upravo je to tema sljedeće cjeline.

4.3.1.4. Sklonost ili ne sklonost natjecanju

U diskursu o akademskim postignućima postoji jasna sklonost uspoređivanju studenata te se time na njih stavlja pritisak da budu što kompetentniji i orijentiraju se na kvantitativne rezultate koji se temelje se na ocjenama i ispitnim rezultatima. Neoliberalizam pretpostavlja i normalizira takvu ideju, a to dovodi do toga da studenti više ne uče samo radi sebe i više se ne vesele učenju, već uče radi postizanja viših ocjena i zbog toga njihova unutarnja motivacija pati (Armstrong, 2006; Saunders, 2015). U ovome istraživanju pokazalo se kako studenti uče i zbog sebe, što se može iščitati iz odgovora Filipa i Mihaele, ali i kako uspoređivanje s drugima može biti motivirajuće:

"(...) učenje uvijek treba bit za samoga sebe, za znanje koje je primjenjivo i koje se može aplicirat u stvarnome životu." (Filip)

"Ja učim čisto i isključivo radi sebe. Nije me briga, jer ako nečiji rad ne utječe na mene, onda mi je apsolutno svejedno." (Mihaela)

"(...) volim vidjet nekakvu distribuciju ili nešto, ili gdje ja tu nekako stojim. To mi je okej." (Veronika)

"(...) ali se lakše postiže cilj ako se na trenutak uspoređujem s drugima, evo, na taj način mi je to natjecanje." (Mihaela)

"Više sam onako: "ako je netko učio dva dana i dobio 5, ok mogu ja to riješit isto tako", u tom smislu. Nije da se natječem hoću ja sad dobit 5, 4 ili hoću napisat bolje od nekog"

nešto. Više ono kao, ako oni to mogu, mogu i ja tako. (...) možda je neka vrsta natjecanja, al je više poticaj da se natječem sama sa sobom.” (Maja)

Kao što pokazuju navedeni citati, sklonost ili ne sklonost natjecanju nije nužno niti preduvjet niti prepreka, ali je osobina kojoj se studenti povremeno okreću ne bi li pronašli motivaciju za natjecanje sa samima sobom i učenje za vlastiti uspjeh.

4.3.2. Društvene karakteristike

Sociološki pogled, u svojim objašnjenjima akademskog uspjeha, fokus stavlja na društvene i institucijske karakteristike i odmiče se od psihologizacije uspjeha. Tako je primjerice u pregledanoj literaturi za akademsku uspješnost važan i društveni kapital kojeg Bourdieu (Bourdieu, 1986 prema Richardson, 1986) definira kao skup stvarnih ili potencijalnih resursa koji proizlaze iz trajne mreže društvenih odnosa. Obrazovno korisna mreža društvenih kontakata pokazala se kao pozitivan faktor za uspješnost u studiju kod Doolan, Košutić i Barada (2015) te se to potvrdilo i u ovome radu kao važan preduvjet izvrsnih ocjena. Isto tako, Davidson i Wilson (2013) referirajući se na Bers i Smith (1991) tvrde kako su važne dvije vrste socijalne integracije od kojih je jedna interakcija među vršnjacima, a druga zanimanje visokih učilišta za studente i nastavu. U ovome će poglavlju biti fokus na utjecaju kolega i prijatelja, ali i obitelji te na utjecaju ekonomskog statusa.

4.3.2.1. Kolege i prijatelji

Prema Davidson i Wilson (2013) te Doolan, Košutić i Barada (2015) sam odnos između kolega na studiju važan je za obrazovni uspjeh. Pozitivno studentsko iskustvo tako je povezano s dobrim odnosima između kolega, dok se negativno iskustvo pokazalo kao posljedica lošeg odnosa. Razmjena materijala za studij kao i pomoći u učenju pokazali su se kao pozitivni učinci podrške između studenata (Doolan, Košutić i Barada, 2015). Ovdje navedeni citati potvrđuju kako su kolege i prijatelji veoma bitna podrška i motivacija:

“Ja mislim da to igra ogromnu ulogu (...) ako ja odbijem prihvatiti ocjenu: “Jesi ti luda? Dobila si 3, netko se namučio za dvojku” i onda ti je krivo jer hoćeš više ili ako prihvatiš dvojku: “Ajme, to je tak lak kolegij, stvarno budeš prihvatila samo dvojku?” Tak da, na taj način utječu prijatelji.” (Mihaela)

“(...) oni su onak: ‘pa možeš to /ajde uči/ kreni, nije teško’. Al uglavnom, pomažu motivacijski. Nije da zbog njih ne polažem nešto. Možemo izać, al više su ono: ‘ajde riješi, pa ćemo izać van.’ (Maja)

“(...) kad mi pričamo o nekom predmetu, kad mi imamo zajednička učenja i ponavljanja (...) kolegica mi kaže: ‘danas ćemo učiti zajedno’, nekako smo si podrška. (...) taj osjećaj da netko drugi uči, ti ne učiš, te potakne da i ti sam učiš (...)“ (Petar)

“Iza mene stoji tim ljudi. Konkretno, za ovaj članak još je četvero suradnika: dvije profesorice i dva prijatelja. Ja bez nikoga od njih ne bi došao do toga da mi to predamo.” (Filip)

Iz prikazanih odgovora jasno je da je za uspješnost u studiju važna i podrška okoline.

4.3.2.2. Obitelj

Uz kolege i prijatelje, važan preduvjet za akademsku izvrsnost je i podrška obitelji (Bourdieu, 1986 prema Richardson, 1986). Veronika i Maja navele su razumijevanje, dok je Maja još dodala i ohrabrenje kao bitan aspekt obiteljske podrške:

“(...) da oni znaju da je to tebi bitno, i da ako im kažeš: ‘e, čujte, ja bi sad trebala učiti pa jel možete...’, ne znam, doma roditeljima stišat televiziju.” (Veronika)

“(...) znaju moji da kad imam ispite da me ne diraju dva dana prije jer znaju da ću to riješiti. (...) Nemam neki pressing toliko (...) jer znaju da ću sve napraviti. (...) Uvijek su ohrabrujući ko svi roditelji.” (Maja)

Mihaela je u svojem odgovoru kao bitno istaknula utjehu, a zajedno s Marijom i motivaciju koje pruža obitelj:

“...zvala sam mamu da sad budem pala ispit, da je gotovo, da ne bude petica, i onda mi je mama isto rekla ono: ‘okej je da ne budeš najbolja’. Dobro je imat nekog da te spusti na zemlju. (...) Recimo, moji su dosta utjecali na mene da je lijepo uvijek znati nešto i da je uvijek lijepo znati više pa onda i na taj način.” (Mihaela)

“Mama uvijek gura naprijed. (...) kad mi je teško i kad mi se ne da, onda ona: ‘pa ajde, možeš ti to.’ (Marija)

Petar pak navodi kako od svoje obitelji dobiva podršku u obliku pouzdanja:

“Mojima je bitno da polažem. (...) Oni su dali meni tu nekakvu dozu odgovornosti za moje školovanje, podrška su mi u ostalom samo u financijskom smislu i materijalnome, a najveću podršku su mi dali da budem samostalan i da sam znam što je za mene najbolje.” (Petar)

Citat iz Petrovog intervjua pokazuje kako roditelji mogu biti podrška u postizanju izvrsnosti ne samo kao izvor emocionalne podrške već i financijske.

4.3.2.3. Ekonomski status

Pored kulturnog i društvenog kapitala, prema Bourdieu (Bourdieu, 1986 prema Richardson, 1986) za obrazovni uspjeh važan je i ekonomski kapital. Isto tako, Bowles i Gintis (1976) prema Haralambos i Holborn (2002) naglašavaju kako u obrazovanju duže ostaju oni studenti kojima je obitelj na višem klasnom položaju te iz toga proizlaze bolje stečene ocjene i kvalifikacije kod studenata. S obzirom da ih i dalje prvenstveno financiraju roditelji, na pitanje o važnosti ekonomskog statusa kao preduvjeta za izvrsnost, svi su se sugovornici složili kako on igra veliku ulogu kada se radi o uspješnom pa onda i izvrsnom uspjehu na studiju i izvršavanju akademskih obaveza:

“Sigurno da utječe zato što (...) ako nemamo sredstvo za rad, teško možemo raditi onako kako bismo trebali raditi.” (Filip)

“Ako nekome nije problem da si može plaćati stan cijeli 9. mjesec, cijeli 7. mjesec kad su ispiti... ako uopće može ostat i može si kupiti neku xy skupu knjigu i omogućiti da mu ona dođe doma i da je ima u svom vlasništvu, ili same skripte (...).” (Veronika)

Da slabiji ekonomski status može biti i prepreka, potvrdile su Maja i Mihaela:

“...mislim da financijski status isto ima veliku ulogu u tome jer neki si ne mogu priuštiti da ne rade i onda im se to malo kosi s obvezama i to.” (Maja)

“(...) ako si goreg ekonomskog statusa, onda si ne može čovjek ni priuštiti da ode doma.” (Mihaela)

Dodatno je zanimljivo što Filip i Petar niži ekonomski status gledaju kao motivaciju:

“(...) ljudi koji teže tome da ostvare bolji ekonomski status... rekao bi da su oni uvijek motiviraniji da svojim ocjenama i zalaganjem dođu do toga da svojoj obitelji sadašnjoj, ali i onoj budućoj osiguraju bolju egzistenciju.” (Filip)

“...ja nekad razmišljam: “ok, sad sam potrošio previše novaca, neću više svoje tražiti novce, kraj je mjeseca, hoću li sad trošiti novce ili ću preživljavati?” Uvijek imaš neki teret na leđima, ono: “ok, sad moram naći posao” ili “ok, sad moram se dokazati svojim.” (Petar)

4.3.3. Institucijske karakteristike

Što se tiče institucijskih karakteristika koje olakšavaju uspjeh u studiju, autorice Doolan, Košutić i Barada (2015) navode: dobar raspored i slobodu upravljanja vremenom, male grupe studenata, što je moguće veću objektivnost u ocjenjivanju, dobre odnose s akademskim osobljem, poticanje dobrih odnosa i solidarnosti među studentima itd. Utjecaj profesora u ovome se radu pokazao kao najznačajnijim po pitanju izvrsnosti.

4.3.3.1. Utjecaj profesora

Utjecajem neoliberalizma, profesori su i mete i izvođači niza ideoloških praksi i rituala. Saunders (2015) na neoliberalizam gleda kao na globalni hegemonijski projekt s mnoštvom kontradiktornosti. Prema njemu, jedan od tih paradoksa je da profesori od studenata očekuju da sve što rade mora biti izvrsno, a oni sami ponekad nisu primjer te izvrsnosti. Pitanjem o mogućnosti utjecaja profesora na izvrsnost, dobiveni su potvrdni odgovori, a pokazali su da profesori imaju značajan i pozitivan i negativan utjecaj pa svi navedeni preduvjeti u ovome poglavlju, ukoliko su suprotni, mogu djelovati kao prepreke.

Početni stav profesora na uvodnom predavanju Mihaela navodi kao bitan preduvjet za izvrsnost:

“Ako on na uvodnom predavanju krene u drame i preplaši studente da je strog, da je teško proći, da je kolegij zahtjevan i odma ubije studente u pojam sa terminologijom koju treba usvojiti, gradivom i svim (...) ubije čovjeku želju za učenjem i za usvajanjem bilo kakvog znanja.” (Mihaela)

Važnost interesa za vlastite kolegije najčešći je odgovor kada su u pitanju preduvjeti koje profesor mora imati kako bi motivirao studente na izvrsnost. Sljedeći citati iz intervjua s Petrom, Majom i Filipom to ilustriraju:

“Ako je profesor zainteresiran za predmet i ako prikaže taj predmet kao da ga zanima i da mu je bitan, automatski će tebe potaknut (...) da si ti zainteresiran za predmet. I, ako on pokaže taj žar, onda ćeš i ti radit (...)” (Petar)

“Treba imat volju odrađivat svoj posao.” (Maja)

“(...) da studenti s tog predavanja izađu i da o nečemu razmisle, dođu do nekih novih pitanja i da možda otkriju svoj novi afinitet prema prema nečemu jer si im ti područje koje je tebi zanimljivo nastojao približit (...)” (Filip)

Kada su profesori zainteresirani za kolegije koje predaju, na određen način postaju uzorima svojim studentima, a to se pokazalo u Filipovom odgovoru:

“(...) oni nama pokazuju u čemu mi možemo težiti i dokle možemo doći. (...) kad nešto kažu, onda to jako odzvanja. Jer je to ipak netko tko predaje na fakultetu i samo to mu daje puno na težini i u tome smislu su oni meni pokazivali što znači bit stručnjak. Stručnjak ne znači samo dobro baratat znanjem kojeg imaš, dobro prenositi to znanje nego to znači pomagati mladim ljudima da budu bolji i svojim primjerom im pokazivati kakvi bi oni jednoga dana trebali biti ukoliko dođu do toga da se promatraju kao eksperti.” (Filip)

Da profesori mogu biti ohrabrujući čimbenik sljedećim citatom potvrđuje i Filip:

“ (...) oni definitivno meni jesu pomogli da ja budem bolji. Prije svega, da bolje poznajem sebe i da u svemu tome što su oni smatrali da možemo, a nama se svima činilo teško i nekad možda i nemoguće, oni su znali da mi to možemo i pomagali su nam (...)” (Filip)

Dostupnost i angažiranost profesora također su bitni preduvjeti koje su studenti naveli, a što demonstriraju sljedeći citati:

“Čak i kad profesor postavi pitanje i ljudi na njega ne odgovore, svejedno mi to više znači nego da ne postavi pitanje uopće.” (Mihaela)

“(...) odličan profesor treba bit ljubazan, pristupačan, da ti uvijek pomogne ako nešto ne razumiješ.” (Marija)

“Ajmo reć da je bitna dostupnost studentima i kroz konzultacije, bilo pojedinačne ili individualne.” (Filip)

Uz prethodne odgovore, nadovezuju se fleksibilnost i prilagodljivost profesora kako navode Filip i Maja:

“Fleksibilni svakako, ne samo po pitanju ispitnih rokova nego i po pitanju sadržaja, i nažalost postoji vrlo malen broj profesora koji pita studente redovito: “jel vam ovo naporno pratit?; jesam brz/spor?; jel bi vi nešto prominili/izbacili/dodali svoje?” To nažalost nije pravilo nego iznimka.” (Filip)

“Razumijevanje, da mu nismo svi isti kao studenti, trebao bi se prilagodit grupi, vidjet kakvu energiju ima. A ne svima isto vrtit prezentacije samo da to što prije izvergla i ide dalje nego vidjet i uključit više studente u raspravu.” (Maja)

S ovakvim odgovorima složio bi se i Armstrong (2006) koji kritizira način na koji učenici i studenti pohađaju isti nastavni program gdje sudjeluju na nastavi na isti način tradicionalnim metodama poput vođenja bilješki, podizanja ruku za pitanja i čitanja istih udžbenika. Također potvrđuje da od strane učitelja i profesora nema individualiziranih podučavanja, uzimanja u obzir pojedinih stilova učenja ili pružanja značajnih izbora učenicima u odabiru materijala i metoda koje bi se mogle koristiti za učenje.

S obzirom na to da interes i angažman profesora motivira studente na učenje, Petar navodi kako stoga ima potrebu ispuniti očekivanja koja profesori imaju od njega, ali da im i svojim trudom i izvrsnom ocjenom iskaže da cijeni njihov trud:

“glupo ti je doć položit za 2 jer znaš da opet postoji neko očekivanje (...) i onda ti odma hoćeš sjest: “ok, ajde idem sad naučit da naučim zbog profesora”, koliko god to zvuči krivo. (...) Ne želiš si kvarit reputaciju ili dojam sebe. (...) imaš dojam tog pritiska da ti i dalje moraš bit odličan student, da te to vodi (...)” (Petar)

4.3.3.2. Negativni utjecaji profesora

Od studenata se također tražilo da navedu negativan primjer utjecaja profesora na izvrsnost. Kako se pokazalo iz gore navedenih citata, pozitivne karakteristike profesora poput razumijevanja, fleksibilnosti, interesa, angažiranosti itd., poželjni su preduvjeti, a negativni primjeri profesora koji su pomoću citata ilustrirani u nastavku, pokazali su se kao prepreke za izvrsnost:

“Bila je situacija da smo mi rekli: “profesorice, ovo bi trebalo bit drukčije” (...) i onda taj netko to shvaća kao napad na sebe. Sebe kao osobu, a ne sebe kao profesora. (...) Ako ti sebi ne dopuštaš kritiku... Ne kritiku, nego reć kako je, jer ne možemo zažmirit oči i reć: “gledajte, ja sam vama pokazala onoliko koliko meni moja satnica dopušta”. Ako onda mi predložimo: “ajmo tu satnicu preraspodijelit drukčije”, “e, ja sam i to probala pa vam je toga bilo previše”. Pa, gdje ima volje, ima i načina. Al nema volje.”
(Filip)

“Došla sam na ispit, iz pismenog ispita sam dobila 4. I odma idući dan usmeni (...) da bi na usmenom bila izvrijeđana da se ne znam izražavati, da su moji odgovori katastrofa, da ne razumije u čemu je problem profesorica. Pitala me još dva pitanja koja me pitala na prvom roku. Znači, ja sam ta pitanja znala (...) a ona je to percipirala ko da opet nisam znala, rekla je da moram u savjetovalište, da imam govornu manu... ja ono: “ok”, i izašla sam i više se nikad nisam vratila na *odjel* jer meni to ne treba.”
(Mihaela)

“Kad profesori imaju neki stav kao da si ti tu radi njih, a ne oni radi tebe, i kao da je on tu da dobije plaću, a mi diplomu, a ne da mi naučimo nešto na tom kolegiju i da oni to prezentiraju... kad (...) ima negativan odnos prema predmetu. (...) dođe i radi na Sveučilištu da ima neku reputaciju, a ne da istražuje i radi i tebi predaje. Imam dojam da kad tamo dođem na predavanje da tamo dođem pro forme, da on odradi svoje, ja mu se potpišem i odem. Jer, ne pokaže ništa interesa niti prema tebi niti prema predmetu, a pritom na tebe gleda kao da si učenik, a ne osoba koja je spremna još više naučit, kao (...) Nisi student nego srednjoškolac ili osnovnoškolac, i onda mi je to zgadilo automatski već na prvoj godini faks. (...) svi ovi što su pasivni i čekaju samo plaću, mislim da su pokvarili generacije studenata, i bilo kakvi interes prema znanosti, predavanju, faksu.” (Petar)

Iz svega navedenog, i ovaj rad identificirao je značajan utjecaj profesora na izvrsnost studenata. Kakav stav prema kolegiju i studentima ima profesor, uvelike kod studenata utječe na motivaciju i volju za učenjem. Kolegiji koji sugovornicima nisu zanimljivi mogu postati još manje zanimljivi ako profesori nemaju gore pozitivne navedene karakteristike, odnosno te pozitivne karakteristike profesora mogu manje zanimljive kolegije studentima pretvoriti u zanimljive, što je poticajno za dobru ocjenu. S druge strane, nedostatak volje, interesa i pristupačnosti profesora dokaz su da za izvrsnost nije dovoljno biti pametan i truditi se, ako na predavanjima profesori svojim primjerom ne potiču i motiviraju studente da iskoriste svoj potencijal. Kako će se vidjeti u nastavku ovog rada, odnos profesora prema kolegijima i studentima imao je utjecaja i tijekom provedene online nastave koja je trajala za vrijeme izolacije u svezi pandemije korona virusom.

5. Utjecaj izolacije na izvrsnost

Usljed pandemije korona virusom, ljetni semestar akademske 2019./2020. godine bio je prisiljen prijeći na online tip predavanja. To je na studente, pa tako i sugovornike ovog istraživanja, utjecalo kako u fizičkom i emocionalnom, tako i u akademskom smislu. Ovaj rad fokusirao se na potonji element utjecaja izolacije, a pokušalo se doznati utjecaj izolacije na sugovornike, te koji su uopće, prema njihovom mišljenju, preduvjeti i prepreke za izvrsne ocjene u izolaciji.

5.1. Preduvjeti i prepreke za izvrsnost u izolaciji

Tanka je granica između preduvjeta i prepreka u izolaciji koji sugovornicima omogućavaju izvrsne ocjene. Na primjer, često spominjana motivacija koja je, kako se i prije moglo vidjeti, važan preduvjet, dok je njen manjak i izostanak - prepreka. Transformacija ljetnog semestra prepustila je studente na određen način samima sebi, a odsustvo kontakta licem u lice s profesorima i ostalim studentima značajno je utjecalo na motivaciju za obavljanje akademskih obaveza. Razlog tome sugovornici ističu promjene u predavanjima kojih ili nema ili su online, no ovo potonje im se ne sviđa jer "to onda nije to". Isto su potvrdile autorice Milković i Rezo (2020) koje navode kako: "nije isto učiti i slušati online nastavu u miru u svojoj sobi i u malom jednosobnom stanu uz ostatak obitelji. Nije isto pratiti online nastavu kad imaš brz Internet i svu infrastrukturu da se spojiš u sustav online nastave i kada to nemaš, gubiš Internet vezu, posuđuješ laptop od starije sestre ili pratiš nastavu na mobitelu". Koji su onda

preduvjeti, a koje prepreke u izolaciji za intervjuirane studente? Kao i dosad, početak će se preduvjetima.

5.1.2. Preduvjeti za uspjeh u izolaciji

5.1.2.1. Osobne karakteristike

Prelaskom na online tip nastave promijenila se rutina tipičnog dana studenata, stoga su i samokontrola i organizacija vremena u izolaciji poželjni preduvjeti koje su naveli Petar i Filip:

“Preduvjet je da moraš i sam bit controlfreak da sam znaš da moraš sjest i učiti. (...) Moraš znat rasporediti si vrijeme.” (Petar)

“(...) nastava nije onakva kakva je bila i puno više je, po mome mišljenju, toga stavljeno na studenta i na to koliko je on spreman uložiti u iščitavanje onoga što se od njega očekuje.” (Filip)

5.1.2.2. Društvene karakteristike

Radna atmosfera i adekvatni uvjeti za rad od kuće odgovori su intervjuiranih studenata koji se podudaraju s radom Milković i Rezo (2020), što ilustriraju sljedeći citati:

“Bilo bi super da imaš nekakvog svog mira (...) svoje mjesto za učenje, da te nitko ne smeta (...)” (Veronika)

“(...) definitivno, za takve ocjene, mir (...)” (Marija)

“Da imaš uvjete. Krećem od sebe, ja dijelim sobu s bratom (..) uzet ću laptop i otić u maminu i tatinu sobu i na krevetu raditi. Onda, znači vlastita soba, vlastiti radni stol, ja nisam imao radni stol. Radio sam u boravku, mama kuha do mene, ja radim. Mislim ono, nisu uvjeti. Ja nju tražim ono: “stišaj se”, ona će se “stišati”, al i dalje će lupkati s nečim. To ja ne mogu tako.” (Petar)

5.1.2.3. Institucijske karakteristike

S obzirom na to da su tijekom izolacije knjižnice bile zatvorene, Veronika je navela dostupnost literature kao važan preduvjet:

“(...) da imaš normalno svu literaturu i sve knjige dostupne, znači to bi bilo idealno. Ali, to je utopijski. Barem iz moje perspektive. Ja sam iz manjeg mjesta, a u knjižnici jedva da imamo za osnovne škole lektiru, a di ću ja nać ove svoje knjige? Di ću ja nać to?”
(Veronika)

Kao što je ranije navedeno u preduvjetima za izvrsnost koji se tiču profesora, razumijevanje i angažiranost profesora odgovor je koji se ponovio i na pitanje o preduvjetima za izvrsnost u izolaciji, što se može vidjeti iz sljedećih citata:

“(...) mislim da je bitno kod online predavanja da profesor mora imat razumijevanja prema tome što radiš. Ti sad više nisi na faksu i to što ti sad nemaš predavanja ne znači da ti može dat više obveza. Jednako ECTS bod vrijedi na predavanju predmeta i za vrijeme i poslije korone i karantene. I, da mora bit odnos tog razumijevanja i kad već ne idem na faks i kad nemam dojam da studiram da se stvore redovita predavanja i zadatke koji su u sklopu ECTS bodova i nisu izmišljeni. Da imaš dojam da studiraš.”
(Petar)

“(...) fali doticaj sa profesorom i uopće nekakva komunikacija licem u lice pa makar to bude svako dva tjedna da se vidimo i da porazgovaramo: “dobro, ovo je možda moglo bit zahtjevno” ili “nismo skužili i ajmo to zajedno proć” (...) Jer ipak, znanje koje mi imamo iz knjiga nije znanje koje je na predavanju. (...) na satu se ipak mogu ćut neke stvari i praktične i iz života i upravo je taj dodir sa ćovjekom nešto što jako nedostaje.”
(Filip)

5.1.3. Prepreke za uspjeh u izolaciji

Za očekivano je bilo da će izolacija uzrokovati niz prepreka kako općenito, tako i u studiranju i izvrsnosti. Kao i kod preduvjeta u izolaciji, prepreke su se također odrazile na osobnu, društvenu i institucijsku sferu.

5.1.3.1. Osobne karakteristike

Manjak motivacije može se povezati s nepostojanjem rasporeda i strukture dana na koje su navikli studenti, a stoga se kao posljedica i prepreka izvrsnosti javlja lijenost što se može iščitati iz odgovora intervjuiranih studenata:

“(...) ljudi [se] jednostavno ulijene nemajući jasan raspored. (...) Jer, teško ti sebi možeš odrediti: “dignut ću se u 8 i po”, ali na mome primjeru, ja sam puno kasnije iša leć u izolaciji nego bi inače. I, onda naravno da se ne možeš probudit kada bi želio. Možeš jedan-dva dana, ali treći dan, ono, ostaneš tih sat vremena koliko ti nedostaje sna.”
(Filip)

“(...) ne znam, opustiš se. Ja kad sam kod kuće ni inače ne mogu raditi, imam dojam da sam na ljetovanju i kod kuće kao: “sad sam kod kuće “. Nije to to.” (Petar)

“(...) kad sam bila u Zadru, onda bi išla doma dva-tri dana jednom u mjesecu da se odmorim i ništa ne radim za faks, a sad je ono, tu sam i moram i ne mogu se natjerat jer mi je dosadno. Sve je sad poremećeno. Jer, tamo u Zadru je bilo ono: “aha, tam sam, moram raditi, moram učiti”, i onda došla doma odmoriti. Sad sam samo doma i onda ono, kaj sad? Di je sad odmor? Al većinom je odmor, niš ne radim (...) pametno koliko bi trebala.” (Marija)

5.1.3.2. Društvene karakteristike

Prelaskom na online predavanja, u izolaciji se studiranje preselilo u kućanstva studenata u kojima nemaju svi adekvatne uvjete za rad (Milković i Rezo, 2020) što Petar ističe kao prepreku:

“Mislim da mi je bio problem malo kod kuće raditi jer nisam, na primjer, imao svoj stol, morao sam raditi ili u boravku ili sam morao nositi laptop po krevetima (...) nije baš uvijek bila tišina i mir da bi se mogao posvetiti faksu, ali to mi je bio izgovor da ne radim, da prokrastiniram.” (Petar)

Kolege i prijatelji, kako se u radu pokazalo prije, pozitivno utječu na motivaciju, a ukidanjem predavanja uživo, studenti su ostali bez vrlo važne društvene podrške, a to je utjecalo i na manjak motivacije koju je kao prepreku naveo Filip:

(...) prepreka u izolaciji definitivno je (...) jedan nedostatak volje u smislu da se puno teže motivirat za rad (...) Možemo se vidjet uživo, možemo imat predavanje uživo, ali ja mislim da nikad to predavanje neće bit kao da smo u predavaonici. Možemo mi uspostaviti dinamiku i reć ljudima kako će koristit Zoom i kako će dignit ruku i puštat im da razmjenjuju mišljenja, al nikad to neće bit to. Možda meni neće nikad bit to jer mi svi imamo iskustvo studiranja skoro tri godine uživo.” (Filip)

5.1.3.3. Institucijske karakteristike

Autorice Milković i Rezo (2020) istaknule su kako se u nejednakim uvjetima ne mogu imati jednaki kriteriji koji su vrijedili prije izolacije stoga potiču snižavanje obrazovnih očekivanja za vrijeme online nastave. Što se tiče institucijskih karakteristika, kao jednu od prepreka Filip i Veronika naveli su nedostatak vremena:

“Prepreka broj 1 je vrijeme. Jer, ako predavanje uživo traje barem sat i po vremena, onda to znači da smo taj dan sat i po vremena pred laptopom.” (Filip)

“(...) neki dan smo pisali predrok i inače za taj predrok imamo sat vremena, isto, isti broj pitanja i sve, a sad smo imali 15 minuta i u tih 15 minuta ti jednostavno fizički ne možeš ni razmisliti o tome, kamoli da još napišeš i daš dobar odgovor na ono što se od tebe traži, i onda ti se spusti ocjena.” (Veronika)

Izolacija je dovela i do smanjene angažiranosti profesora, a time i neodređenosti rokova za izvršavanje akademskih obaveza, kako je to naveo Filip, a sve to je onda prepreka izvrsnosti:

“(...) ne možemo online nastavom zvat nešto šta... poslali smo prezentacije, rekli to i to je literatura, za sve drugo sam dostupan na mail. (...) nepostojanje jasnoga vremenskoga roka u onome prvome periodu gdje nitko nije bio siguran kako će to sve izgledat, sigurno nije doprinosilo tome da ljudi budu spremni radit (...)” (Filip)

Iz navedenih preduvjeta i prepreka za izvrsnost u izolaciji, može se iščitati određeni pesimizam vezan uz postizanje izvrsnosti u izolaciji, u onom obliku kako je shvaćaju studenti. Preduvjeti kao što su motivacija, trud, upornost, organizacija vremena, radna atmosfera, samokontrola te angažiranost i razumijevanje profesora u izolaciji su bili otežani. Nedostatak bitnih preduvjeta za izvrsnost smanjilo je motivaciju studenata da se natječu sami sa sobom, pravovremeno izvršavaju akademske obveze, stječu dodatna znanja i budu aktivni građani u svojoj zajednici. Time bi se mogla odbaciti tvrdnja da je za izvrsnost potrebno biti pametan, učiti i truditi se kada u uvjetima koji ne dopuštaju ostale navedene preduvjete kao što su npr. uvjeti za adekvatan rad, te društvena i institucijska podrška, izvrsnost kako ju shvaćaju studenti, nije moguća.

6. Zaključak

Prema odgovorima sugovornika može se vidjeti kako oni izvrsnost ne ograničavaju samo na izvrsne ocjene već je za njih bitno da ih interesira sadržaj i da razumiju ono što studiraju, kao i da znanje koje su stekli mogu primijeniti na životne situacije, prenijeti ga na druge i na taj način doprinijeti i biti korisni svojoj zajednici i društvu oko sebe. Ono što sugovornici još navode su važnost kontinuiranog rada na studiju, motivaciju kao ključ za taj rad, aktivnost na predavanjima i seminarima kako bi međusobno razmjenjivali ideje i razmišljanja o gradivu, kao i izlaženja izvan samog okvira studija, odnosno čitanje dodatne literature kako bi saznali nešto više o onome što čuju na predavanjima. Kao što se moglo vidjeti, njihovo poimanje izvrsnosti je relacijsko, odnosno shvaćanje izvrsnosti razlikuje se od osobe do osobe i ona nije nužno određena ocjenama kako to zagovara dominantni diskurs izvrsnosti koji, dakle, favorizira jedan oblik shvaćanja koji odgovara svim modelima nastavnih planova i programa, standarda i zahtjeva. To je u skladu s vjerom u jednakost (da sva djeca mogu učiti), ali ne uzima u obzir velike razlike u društvenom porijeklu učenika, spremnosti za učenje i njihovim stilovima, socijalnom i emocionalnom rastu, sposobnostima i poteškoćama u učenju, temperamentu, interesima i sklonostima. Na osnovi provedenog istraživanja može se zaključiti kako na izvrsnost utječu osobne karakteristike (motivacija, organiziranost, trud, upornost, samokontrola itd.), ali i društvene (podrška kolega i prijatelja te obitelji, ekonomski status, smještaj) i institucijske karakteristike (podrška i razumijevanje profesora, dostupnost literature) koje mogu i olakšati i otežavati studiranje i samu izvrsnost, a što se pokazalo i dodatno došlo do izražaja tijekom izolacije koja je značajno otežala navedene preduvjete izvrsnosti koje

studenti smatraju važnima. Da je značajna reforma obrazovnog sustava potrebna, vidljivo je iz korištene literature kao i iz rezultata ovog istraživanja. Odbacivanjem neoliberalnih uvjerenja o meritokraciji takvo nešto moglo bi se i ostvariti jer inzistiranje na izvrsnosti studentima, i to u uskom shvaćanju izvrsnih ocjena koje se kvantitativno iskazuju, donosi više štete nego koristi, a nitko od njih ne posjeduje sve tri savršene forme Bourdieova kapitala niti svi studenti dijele isti san o izvrsnosti. U svijetu koji je toliko nesavršen, nerealno je očekivati samo ono najbolje. Stoga se iz rezultata ovog istraživanja mogu iščitati određeni prijedlozi intervjuiranih studenata kako ublažiti nejednakosti u obrazovanju i time povećati šansu svim studentima za uspjeh u studiju, neovisno o tome znači li to stjecanje izvrsnih ocjena, već stjecanje i postizanje rezultata koje su intervjuirani studenti naveli kao pokazateljima izvrsnosti, dakle, na primjer stjecanje znanja, osobnog uspjeha, interesiranje za kolegije, čitanje dodatne literature, itd. Prijedlozi za izmjenu obrazovne reforme koje nude rezultati ovog istraživanja su: podučavati gradivo koje je primjenjivo na svakodnevni život i koje doprinosi društvu, poticanje kritičkog razmišljanja i mogućnosti interpretiranja i uporabe stečenog znanja, poticanje želje za znanjem i osobnim uspjehom te poboljšanjem, a ne poticanje nagrada i natjecanja s ostalima. Isto tako, predlaže se da profesori prezentiraju gradivo na zanimljiv način kako bi se studente zainteresiralo i potaknulo na aktivno sudjelovanje na predavanjima i seminarima te uključilo u raspravu i razmjenu ideja. I naposljetku, pošto je ovo istraživanje pokazalo kako profesori imaju značajan utjecaj na studente, predlaže se da svojim radom budu primjer i uzor studentima kako bi ih motivirali da ostvare svoj potencijal, ali pritom im dati slobodu i podršku da se usmjeravaju prema vlastitim interesima. Na kraju krajeva, svrha obrazovanja trebala bi biti u razvoju potpunog potencijala pojedinaca, štogod to za njih značilo, a nametanjem neoliberalističkih stajališta i inzistiranjem na izvrsnosti kao jedinom cilju, želja za osobnim razvojem gubi svoj značaj. Stoga se daljnja istraživanja poziva da preispituju neoliberalne ideje i okrenu shvaćanju da je izvrsnost relacijski pojam koji se s vremenom neminovno mijenja.

7. Prilozi

7.1. Obavijest o istraživanju i Suglasnost o sudjelovanju u istraživanju za potrebe završnog rada

Obavijest o istraživanju

Poštovani/a,

Bila bih Vam zahvalna ako biste pristali sudjelovati u istraživanju koje provodim za potrebe pisanja završnog rada na Odjelu za sociologiju Sveučilišta u Zadru. U fokusu mog istraživanja su iskustva studenata i studentica vezano uz preduvjete i prepreke za odličan uspjeh na studiju.

U sklopu istraživanja provodi se intervju u očekivanom trajanju od oko sat vremena. Uz Vaš pristanak, intervju će biti sniman i transkribiran. Ako želite, moći ćete ga dobiti na uvid kako biste mogli utvrditi vjerodostojnost navedenih odgovora. Također, možete dobiti audio zapis našeg razgovora.

Vaš identitet i povjerljivost Vaših odgovora bit će u potpunosti zaštićeni. Vaš identitet ću znati samo ja. U bilo kojim pisanim materijalima koji će se temeljiti na razgovoru s Vama, bit ćete predstavljeni pseudonimom. Ako želite, na uvid ćete dobiti i moj završni pisani rad.

Za bilo kakve daljnje informacije, možete me kontaktirati putem elektronske pošte na

_____

Hvala unaprijed,

Patricia Živčić

Studentica preddiplomskog studija Sociologije, Odjel za sociologiju, Sveučilište u Zadru

Suglasnost za sudjelovanje u istraživanju za potrebe pisanja završnog rada, ak. god. 2019./2020.

Ime sugovornika/ce: _____

Istraživač/ica: _____

1. Pristajem sudjelovati u istraživanju. Obaviješten/a sam o pojedinostima istraživanja i o njima posjedujem odgovarajuće pisane i usmene informacije.

2. Ovlašćujem istraživača/icu da koristi podatke dobivene putem intervjua.
3. Potvrđujem da:
  - a) Da je moje sudjelovanje dobrovoljno i da razumijem da se mogu povući u bilo koje vrijeme bez navođenja razloga i bez ikakvih posljedica.
  - b) Podaci intervjua bit će korišteni isključivo u svrhu istraživanja.
  - c) Povjerljivost podataka zajamčena mi je prema etičkim pravilima znanstvenog rada.
  - d) Obaviješten/a sam da će intervju biti sniman i transkribiran.
  - e) Razumijem da nijedan dio razgovora koji će biti korišten za eventualne publikacije neće sadržavati podatke koji bi mogli ukazivati na moj identitet.
  - f) Razumijem da će podaci iz razgovora (transkripti i audio snimke) biti sigurno pohranjeni na primjeren način.

Potpis: _____ Potpis: _____
(Sugovornik/ca) (Istraživač/ica)

Mjesto i datum: _____

7.2. Protokol za intervju

1. Kako trenutno izgleda Vaš tipičan dan?

-Koliko vremena u danu posvetite studiju?

-Kako je izgledao Vaš tipičan dan prije izolacije?

-Koliko ste tada vremena u danu posvetili studiju?

-Mislite li da će studiranje od kuće utjecati na Vaš uspjeh na studiju? Kako?

-Očekujete li da ćete ovaj semestar proći s 5?

2. Što za Vas znači biti izvrstan student/ica?

-Smatrate li sebe izvrsnim studentom/icom i zašto?

-Jeste li u osnovnoj i srednjoj školi bili odličan učenik/ica?

3. Što Vas motivira da imate odlične ocjene?

4. Što mislite da su preduvjeti, a što prepreke za imati odlične ocjene ?

-osobne karakteristike?

-kolege i prijatelji?

-podrška obitelji (emotivna, novčana i sl.)?

-profesori? – podpitanja:

Na koji su način profesori utjecali na Vaše obrazovanje (u osnovnoj i srednjoj školi

pa i na studiju)?

Jeste li zadovoljni načinom rada profesora na studiju?

Što biste pohvalili kao poticajno za uspjeh u studiju?

Primjer profesora koji posebno pozitivno utječe na Vas?

Što biste istaknuli kao nepoticažno za uspjeh u studiju kada je riječ o profesorima?

-način ocjenjivanja? – podpitanja:

Jeste li zadovoljni načinom ocjenjivanja?

Jeste li do sada u studiju pravedno ocjenjivani?

Prijedlozi za poboljšanja?

-raspored? - podpitanja:

Mislite li da su kolizije prepreka za uspjeh na studiju?

-ekonomski status

-smještaj

5. Koji preduvjeti mislite da su važni za odlične ocjene u vrijeme izolacije? Što su prepreke?

6. Mislite li da postoji li neki aspekt života koji žrtvujete kako bi imali odlične ocjene na studiju?

7. Je li Vam važno imati odlične ocjene? Ako da, zašto?

8. Vidite li studij kao neku vrstu natjecanja s ostalim studentima?

-Obazirete li se na tuđe ocjene?

9. Mislite li da bi poticanje natjecanja među studentima dovelo do boljih ocjena?

10. Želite li na kraju spomenuti nešto vezano uz temu izvrsnosti u studiju, a što nije bilo pokriveno pitanjima?

8. Literatura

Armstrong, T. (2006). *The best schools. Academic Achievement Discourse*. Dostupno na: <http://www.ascd.org/publications/books/106044/chapters/Academic-Achievement-Discourse.aspx> (pristupljeno 19.3.2020.)

Bourdieu, P. (1986). "The forms of capital", u: Richardson, John (ur.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, CT: Greenwood, str. 241–258.

Davidson, C. i Wilson, K. (2013). *Reassessing Tinto's concepts of social and academic integration in student retention*. doi: <http://dx.doi.org/10.2190/CS.15.3.b>

Denscombe, Martyn (2004). *The Good Research Guide for small-scale social research projects*. Second edition. Maidenhead: Open University Press.

Doolan, K., Košutić, I., Barada, V. (2015). "Institucijski poticaji i prepreke za uspjeh u studiju: perspektiva studenata/ica (Izvješće o nalazima istraživanja)", u: Ninoslav Šćukanec (ur.), *E-Quality: Povezivanje kvalitete i socijalne uključenosti u visokom obrazovanju u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za razvoj obrazovanja.

Haralambos, M. i Holborn, M. (2002). *Sociologija: teme i perspektive*. Zagreb: Golden Marketing.

Milas, Goran (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Milković, M. i Rezo I. (2020). "(Ne)jednakosti šansi i online nastava", *Zagrebačko psihološko društvo*, 6. travanj. Dostupno na: <http://zgpd.hr/2020/04/06/nejednakost-sansi-i-online-nastava/?fbclid=IwAR1Ep27earZPakiikQvsPJ8ocerDFdY5x9OCuD-rMFbW2RvHh7uZ9V3mGA0> (pristupljeno 26.5.2020.)

Petrić, Mirko (2019). *Kvalitativne metode istraživanja*. Sveučilište u Zadru. Odjel za sociologiju. Zadar. Ak. god. 2018/2019. [Nastavni materijal]

Saunders, Daniel B. (2015). "Resisting excellence: Challenging neoliberal ideology in postsecondary education", *Journal of Critical Policy Education Studies*, 13 (2), 391–413.